

Com convertir-se en divulgador científic

per PERE ESTUPINYÀ

Sovint rebo missatges de joves científics o científiques explicant-me que els agradaria fer el salt a la divulgació i em demanen consells sobre com començar. El seu entusiasme i un xic d'innocència em recorden tant el Pere «bioquímic que va abandonar el seu doctorat per a dedicar-se a la comunicació científica» (com em defineixo en la meua *bio*) que amb gran empatia els contesto sempre a tots.

Miro de personalitzar les respostes quan em donen elements per a fer-ho, però no sempre és possible, i amb el temps he identificat alguns principis generals que acostume a repetir i avui exposo a manera de guia. Vagi per davant que aquesta és la meua visió i que escric pensant en el perfil més habitual que em contacta: un xic (encara que tot el que diré serveix igual per a les xiques) d'entre vint i trenta anys que està acabant una carrera científica, o fent el doctorat, o fins i tot l'ha completat ja, i al qual li agrada la ciència, però no veu un futur clar com a investigador –a vegades perquè no li motiva el laboratori i unes altres perquè se sent encallat sense oportunitats professionals clares. Quins són els meus consells?

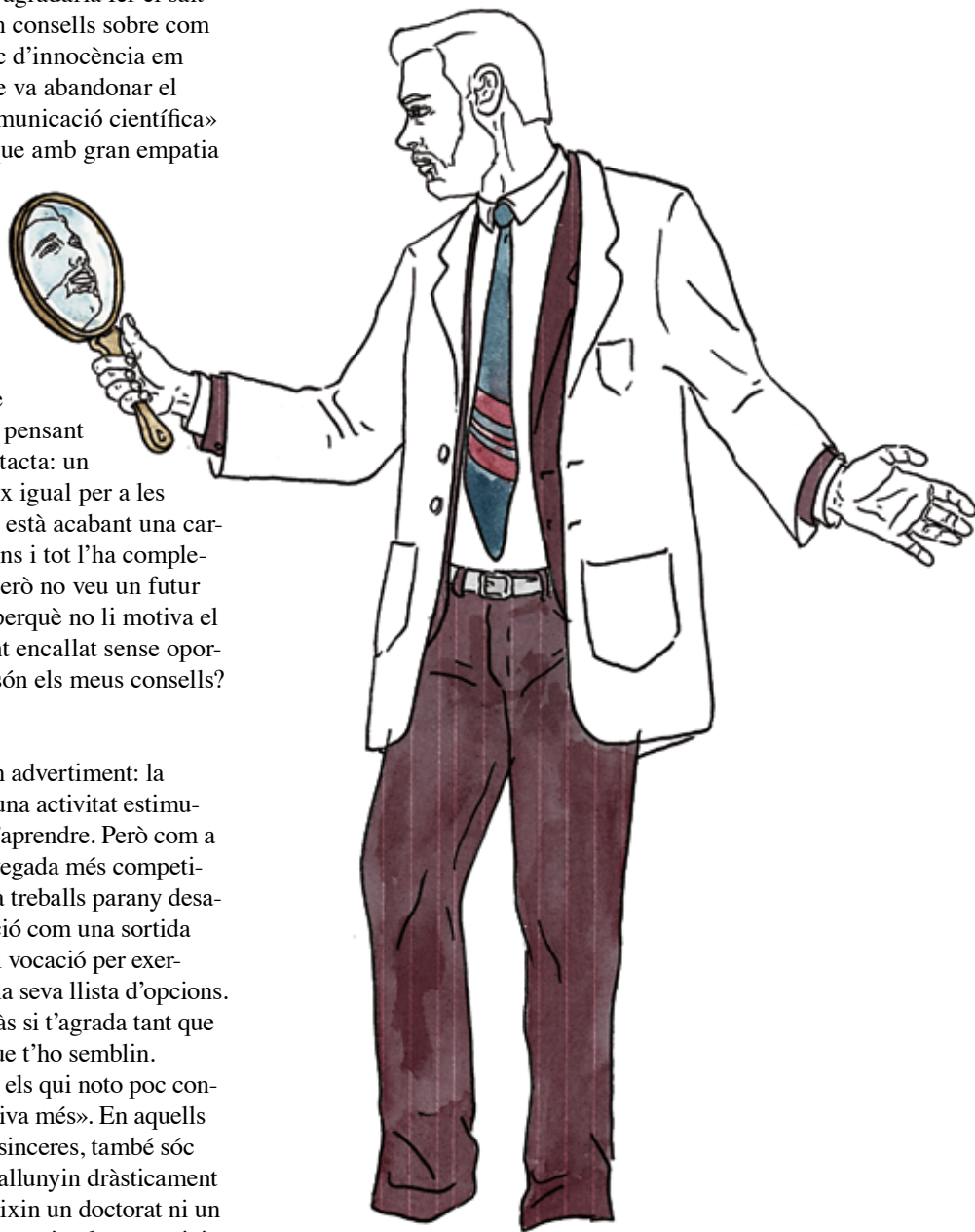
Sense vocació no compensa

El meu primer missatge és sempre un advertiment: la comunicació científica és certament una activitat estimulante, creativa i en la qual mai pares d'aprendre. Però com a professió és dura, mal pagada, cada vegada més competitiva, requereix certes habilitats i hi ha treballs parany desagradats. Els qui contemplin la divulgació com una sortida professional més, sense tenir especial vocació per exercir-la, haurien de posar-la al final de la seva llista d'opcions. En aquesta professió només triomfaràs si t'agrada tant que hi inverteixes grans esforços sense que t'ho semblin.

Per això acostumo a desincentivar els qui noto poc convençuts i ho veuen com «una alternativa més». En aquells que sí que noto unes ganes i vocació sinceres, també sóc conservador i els recomano que no s'allunyin dràsticament del camí científic convencional, ni deixin un doctorat ni un sou en cas de tenir-ne un. Els dic que provin alguna activitat divulgativa a veure com funciona i com se senten. Hi ha moltíssims exemples de científics que compaginen els seus treballs amb la divulgació amb resultats excel·lents.

Dit això, si ets intrèpid/a i vols anar a totes, endavant perquè –almenys en això– la il·lusió és més important que el talent.

Il·lustració:
MOISÉS MAHIQUES

«Hi ha moltíssims exemples de científics que compaginen els seus treballs amb la divulgació amb resultats excel·lents»

Posa't a prova i explota es teus punts forts

Un altre consell per a començar és fer moltes proves amb diferents temes i formats per a descobrir en què tens traça i en què no, i què t'agrada més i què menys. Potser el teu model és un youtuber i quan t'intentes gravar quedés fals o avorrit, o al contrari, et graves un dia i resulta que funciona. Ni et desesperis ni et *flipis*, el millor és potenciar els teus punts forts. Per això, abans de triar camí, posa't a prova en diversos fronts i analitza el resultat. Abans de fer el salt a la divulgació vaig fer una secció de ciència en una ràdio local i vaig publicar alguns textos, i em va servir per a guanyar confiança i convèncer-me d'anar de debò.

Faig un màster o no?

Hi ha dues grans vies d'entrada al camí professional: la formació reglada (generalment un màster) o l'emprenedoria i autoaprenentatge. La decisió depèn de factors geogràfics, econòmics o de personalitat. Els màsters són una molt bona opció perquè et donen eines, molts contactes i pràctiques interessants, però són cars, no sempre aconseguen diferenciar-te i solen estar més enfocats a una comunicació científica institucional, que no és el més satisfactori per als qui ens hi dediquem de manera romàntica. Si tens diners i temps, jo sí que ho recomano. Però no és imprescindible.

L'altre camí és l'aventura. També és car en el sentit que et requerirà una inversió de temps inicial enorme i no remunerada per a «fer-te un nom». A més, en els moments difícils et sentiràs fràgil i poc acompanyat. Però si tens creativitat, disciplina i personalitat emprenedora, crear el teu propi camí té grans avantatges.

Busca nínxols i sigues proactiu

Molts interessats que m'escriuen des d'Amèrica Llatina es queixen que als seus països hi ha poca demanda de comunicadors científics. Això és cert, però també es pot veure com una oportunitat, en la qual ser el primer és arriscat, però et dona molt avantatge. El mateix ocorre en els mitjans, empreses, fundacions o institucions amb aparent falta d'interès per la ciència: són nínxols que cal explorar. Jo recomano oferir ciència on no n'hi ha. Un dels meus projectes més reeixits va ser el blog «Apuntes científicos desde el MIT» en *El País*: vaig veure que tenien una extensa llista de blogs, però cap de ciència, i els en vaig oferir un. Em consta que després els van arribar més propostes, però no les van acceptar, perquè ja tenien el meu. És cert que necessites la fortuna de contactar en el moment correcte, però assumeix que ningú et buscarà i que quan es publica una oferta de treball l'arribada de currículums és massiva. Sigues proactiu.

Si estàs consolidat, l'estratègia d'oferir el que el mercat demanda pot funcionar, però jo sóc partidari d'estar

buscant nínxols constantment. Si veus que en el centre cultural de la teva ciutat no hi ha gens de ciència, fes-ne una oferta.

Aprofita les oportunitats

Sembla una obvietat, però fa falta dir-ho: quan algú accepti el teu oferiment i et doni una oportunitat, no ajustis el teu esforç als diners que paga. Ja tindràs temps d'això. A l'inici de la teva carrera, dedica-li el que faci falta a fer una bona feina per la qual et vulguin contractar una altra vegada.

Qualitat 'versus' quantitat

En això alguns companys discrepen, però jo sóc partidari –sobretot en començar– d'escriure un article molt bo en lloc de cinc de mediocres. Al començament necessites fer alguna cosa que, quan algú et demani un exemple del teu treball, li l'enviïs i el pugui sorprendre.

Les xarxes com a plataforma

En aquests moments, començar per les xarxes socials resulta més fàcil, ja que és on hi ha més oportunitats. Si trobes un nínxol podràs tenir més impacte des de YouTube que en un programa de tele. Però, alerta, que a molt pocs els hi quadren els números: ningú veu l'enorme quantitat de *youtubers* que abandonen frustrats per tenir pocs centenars de visites. Des del meu punt de vista, les xarxes són boníssimes per a experimentar, desenvolupar estil i marca personal, donar-te a conèixer, i així reforçar els teus llibres, conferències o treballs remunerats. Perquè si en vols viure, en algun moment algú t'haurà de pagar.

Persevera sense encallar-te

En una professió poc estructurada com aquesta, hi ha molts alts i baixos, i no abandonar és part de l'èxit. Però alhora, rectificar és de savis i si veus que un camí no avança, paga la pena canviar de ruta. Has de conèixer-te a tu mateix, saber si vols tocar la guitarra com a *hobby* o com a professió, si vols cantar les teves cançons o les dels altres, i assentar-te en un grup o definir un estil propi.

Sé que el que s'ha exposat aquí és molt bàsic i potser esbiaixat a un tipus de comunicador més independent, però espero que et serveixi d'orientació. Tu decidiràs si arrenques en YouTube o t'estimes més escriure, cerques ficar-te en un gabinet de comunicació o fer treballs més periodístics, especialitzar-te en una àrea o ser generalista. Tant no es pot afinar, i hi ha moltíssimes més opcions de les que he citat. Com acabo la majoria dels meus missatges: «Ànim, i d'aquí un temps m'expliques com t'ha anat.» 🌀

PERE ESTUPINYÀ. Escriptor i divulgador científic, Madrid. Presentador d'*El cazador de cerebros* (La 2).